

Regeringens proposition

1977/78: 60

om ändrade skatteregler för aktiefonder, m. m.;

beslutad den 3 november 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att aktiefonderna befrias från skattskyldighet för realisationsvinst på aktier som har innehafts i minst två år (äldre aktier). Härigenom undanröjs bl. a. vissa dubbelbeskattningseffekter som nuvarande regler kan medföra. Förslaget avses bli tillämpligt fr. o. m. 1979 års taxering.

Vidare föreslås två ändringar i de allmänna bestämmelserna om beskattning vid avyttring av äldre aktier.

Den ena ändringen berör den schablonregel för beräkning av anskaffningskostnad som gäller vid avyttring av äldre börsnoterade aktier och andelar i aktiefonder. Enligt schablonregeln får skattskyldig i princip ta upp anskaffningskostnaden för sådana aktier eller andelar till belopp som motsvarar halva den nettolikvid som han erhåller för aktierna eller andelarna. F. n. kan emellertid taxeringsmyndigheterna under vissa förutsättningar vägra tillämpning av denna regel. Den föreslagna ändringen innebär att de skattskyldiga får en ovillkorlig rätt att tillämpa schablonregeln. Den andra ändringen innebär att det skattefria bottenbeloppet vid avyttring av äldre aktier höjs från 500 kr. till 1 000 kr. Ändringarna har till syfte att förenkla vinstberäkningen och underlätta deklarations- och taxeringsarbetet särskilt i de fall då mindre aktieposter avyttras. De nya reglerna föreslås bli tillämpliga fr. o. m. 1978 års taxering.

1 Förslag till Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrives i fråga om kommunalskattelagen (1928:370)
dels att 35 § 3 mom., 54 § och punkt 2 b av anvisningarna till 36 § skall ha
nedan angivna lydelse.

dels att i anvisningarna till 35 § skall införas en ny punkt, 7, av nedan
angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 §

3 mom.¹ Realisationsvinst på grund av avyttring av *aktie, andel i aktiefond, delbevis eller teckningsrätt till aktie eller andel i ekonomisk förening eller i handelsbolag* eller annan rättighet som är jämförlig med här avsedd andelsrätt eller aktie, dock ej aktie eller andel i bostadsaktiebolag eller i bostadsförening som avses i 24 § 3 mom., är i sin helhet skattepliktig, om den skattskyldige innehaft egendomen mindre än två år.

Avytttrar skattskyldig egendom som avses i detta moment och som den skattskyldige innehaft två år eller mera, är 40 procent av vinsten skattepliktig. Från sammanlagda beloppet av skattepliktig realisationsvinst enligt detta stycke under ett beskattningsår, minskat med förlust vid avyttring samma år av egendom som avses i detta stycke, äger skattskyldig åtnjuta avdrag med 500 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med sin make, får sådant avdrag åtnjutas för dem båda gemensamt med 500 kronor. I intet fall får dock skattskyldig åtnjuta avdrag med högre belopp än som svarar mot sammanlagda beloppet av skattepliktig realisationsvinst enligt detta stycke minskat med förlust som nyss nämnts.

Avytttrar skattskyldig egendom som avses i detta moment och som den skattskyldige innehaft två år eller mera, är 40 procent av vinsten skattepliktig. Från sammanlagda beloppet av skattepliktig realisationsvinst enligt detta stycke under ett beskattningsår, minskat med förlust vid avyttring samma år av egendom som avses i detta stycke, äger skattskyldig åtnjuta avdrag med 1 000 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med sin make, får sådant avdrag åtnjutas för dem båda gemensamt med 1 000 kronor. I intet fall får dock skattskyldig åtnjuta avdrag med högre belopp än som svarar mot sammanlagda beloppet av skattepliktig realisationsvinst enligt detta stycke minskat med förlust som nyss nämnts.

¹ Senaste lydelse 1976:343.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Kan tillämpning av föregående stycke antagas hindra strukturrationalisering som är önskvärd från allmän synpunkt, äger regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medgiva befrielse därifrån helt eller delvis, om företag som beröres av strukturrationaliseringen gör framställning därom senast den dag avyttringen sker.

Har egendom som avses i detta moment avyttrats genom sådan tvångsförsäljning som anges i 2 mom. andra stycket första meningen, är – oavsett tidpunkten för förvärvet – endast 40 procent av vinsten skattepliktig.

Bestämmelsen i 2 mom. fjärde stycket äger motsvarande tillämpning på egendom som avses i detta moment.

Överlåtes aktie i aktiebolag eller andel i handelsbolag, ekonomisk förening eller utländskt bolag till svenskt företag inom samma koncern, skall – där ej annat följer av nionde stycket – beskattning av realisationsvinst icke äga rum, om moderföretaget i koncernen är aktiebolag eller ekonomisk förening och den överlåtna aktien eller andelen innehaves som ett led i annan koncernens verksamhet än förvaltning av fastighet, värdepapper eller annan därmed likartad lös egendom. I fall som nu avses skall den överlåtna aktien eller andelen anses förvärvad av det övertagande företaget vid den tidpunkt och för den anskaffningskostnad som gällt för det överlåtande företaget. Om överlåtelsen sker till utländskt företag, äger regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medgiva befrielse från realisationsvinstbeskattningen. Ansökan om befrielse skall göras av det överlåtande företaget senast den dag överlåtelsen sker.

Har fastighet överlåtit på aktiebolag, handelsbolag eller ekonomisk förening genom fång på vilket lagfart sökts efter den 8 november 1967 av någon som har ett bestämmande inflytande över bolaget eller föreningen, beräknas realisationsvinst vid hans avyttring av aktie eller andel i bolaget eller föreningen som om avyttringen avsett mot aktien eller andelen svarande andel av fastigheten. Vad nu sagts får icke föranleda att realisationsvinst beräknas lägre eller att realisationsförlust beräknas högre än enligt reglerna i detta moment. Bestämmelserna i detta stycke gälla endast om sådan fastighet utgör bolagets eller föreningens väsentliga tillgång. De gälla dock icke vid avyttring av aktie i sådant bostadsaktiebolag eller andel i sådan bostadsförening som avses i 24 § 3 mom., om avyttringen avser endast rätt till viss eller vissa men ej alla bostadslägenheter i fastigheten. Lika med lagfartsansökan anses annan ansökan hos myndighet om viss åtgärd med åberopande av fångeshandlingen. Om vinsten vid försäljning av aktie eller andel på grund av bestämmelserna i detta stycke beräknas enligt de regler, som gälla för beräkning av vinst vid avyttring av fastighet, skall avyttringen anses ha avsett den mot aktien eller andelen svarande andelen av fastigheten.

Avyttrar skattskyldig aktie i aktiebolag och finnes vid avyttringen obeskattade vinstmedel i bolaget till följd av att större delen av dess tillgångar

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

före avyttringen av aktien överlåtits på den skattskyldige eller annan, skall som skattepliktig realisationsvinst räknas vad den skattskyldige erhåller för aktien. Vid bedömande av frågan om överlåtelse av större delen av bolagets tillgångar ägt rum skall även beaktas tillgång i bolaget som inom två år efter avyttringen av aktien, direkt eller genom förmedling av annan, överlåtes på den skattskyldige eller honom närstående person eller på aktiebolag, handelsbolag eller ekonomisk förening, vari den skattskyldige eller honom närstående person har ett bestämmande inflytande. Har överlåtelse av tillgång i bolaget ägt rum efter utgången av det beskattningsår då skattskyldighet för realisationsvinst vid avyttringen av aktie i bolaget uppkom, skall realisationsvinst enligt detta stycke upptagas till beskattning på samma sätt som vid eftertaxering för nämnda beskattningsår. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning vid avyttring av andel i handelsbolag eller ekonomisk förening. Riksskatteverket får medgiva undantag från detta stycke, om det kan antagas att avyttringen av aktien eller andelen skett i annat syfte än att erhålla obehörig förmån vid beskattningen. Mot beslut av verket i sådan fråga får talan icke föras.

Avyttrar skattskyldig aktie i ett aktiebolag, vari aktierna till huvudsaklig del ägas eller på därmed jämförligt sätt innehavas – direkt eller genom förmedling av juridisk person – av en fysisk person eller ett fåtal fysiska personer (fåmansbolag), till ett annat fåmansbolag, vari aktie – direkt eller genom förmedling av annan – äges eller inom två år efter avyttringen vid något tillfälle kommer att ägas av den skattskyldige eller honom närstående person, skall som skattepliktig realisationsvinst räknas vad den skattskyldige erhåller för aktien. Lika med aktieinnehav i det bolag, som förvärvat aktien, anses den skattskyldiges aktieinnehav i ett annat fåmansbolag, som inom två år efter avyttringen förvärvat större delen av tillgångarna i något av fåmansbolagen. Har överlåtelse av aktie i det förvärvande bolaget eller i bolag, som förvärvat större delen av tillgångarna i något av fåmansbolagen, ägt rum efter utgången av det beskattningsår då skattskyldighet för realisationsvinst enligt detta stycke uppkom, får realisationsvinsten upptagas till beskattning på samma sätt som vid eftertaxering för nämnda beskattningsår. Vad nu föreskrivits äger motsvarande tillämpning i fråga om handelsbolag eller ekonomisk förening eller andel i sådant bolag eller förening liksom teckningsrätt till aktie eller annan rättighet jämförlig med aktie. Sker avyttringen av organisatoriska eller marknadstekniska skäl eller föreligger andra synnerliga skäl, äger regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, för särskilt fall medge undantag från tillämpning av detta stycke.

Som närstående person räknas i detta moment föräldrar, far- eller morföräldrar, make, avkomling eller avkomlings make, syskon eller syskons make eller avkomling samt dödsbo vari den skattskyldige eller någon av nämnda personer är delägare. Med avkomling avses jämväl styvbarn och fosterbarn.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

54 §²

Från skattskyldighet *frikallas*:

a) svenska aktiebolag och svenska ekonomiska föreningar med undantag och inskränkningar som nedan i denna paragraf sägs:

för utdelning på sådan aktie i svenskt aktiebolag och sådan andel i svensk ekonomisk förening som icke innehaves i kapitalplaceringssyfte;

b) medlem av konungahuset:

för av staten anvisat anslag;

c) i utlandet bosatt person och utländskt bolag:

för sådan inkomst, för vilken avgift enligt lagen om bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter skall erläggas eller beträffande vilken befrielse från sådan avgift skall åtnjutas jämlikt särskilt stadgande i samma lag;

d) ägare av sådan fastighet, varom förmäles i 5 § 1 mom. a)–f) och h)–i):

för inkomst av fastigheten genom dess begagnande för de i nämnda mom. avsedda ändamål;

e) i riket bosatt delägare i oskift dödsbo efter person, som vid sitt frånfalle icke varit här i riket bosatt:

för av dödsboet åtnjutet, till honom utdelad inkomst, för vilken dödsboet skall utgöra kommunal inkomstskatt;

f) understödsföreningar, som bedriva såväl till livförsäkring hänförlig verksamhet som annan verksamhet:

för annan inkomst än inkomst av fastighet, dock att skattskyldighet föreligger jämväl för förstnämnda inkomst till den del inkomsten belöper på livförsäkringsverksamheten;

g) understödsföreningar, vilka enligt sina stadgar ej äga meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd å högst 1 000 kronor för medlem:

för all inkomst, som belöper på verksamhet, hänförlig till livförsäkring:

h) här i riket bosatt fysisk person, som under vistelse utomlands åtnjuter avlöning eller annan därmed jämförlig förmån på grund av anställning där annat än hos svenska staten, svensk kommun eller ombord på svenskt fartyg eller svenskt, danskt eller norskt luftfartyg:

för inkomst av anställningen under förutsättning att anställningen och vistelsen i utlandet varat minst ett år eller enligt anställningsavtal eller på annan grund kan antagas komma att vara minst ett år;

i) ideell förening, som är hänförlig under 53 § 1 mom. e):

för inkomst av fastighet och av rörelse i den omfattning som anges i punkt 4 av anvisningarna.

för inkomst av fastighet och av rörelse i den omfattning som anges i punkt 4 av anvisningarna.

² Senaste lydelse 1977:572.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**j) svensk aktiefond:*

*för inkomst av tillfällig förvärvs-
verksamhet på grund av avyttring av
egendom som avses i 35 § 3 mom.,
om den avyttrade egendomen inne-
hafs två år eller mera.*

Aktiebolag och ekonomiska föreningar, vilka driva bank- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse, äga icke åtnjuta vid a) omförmäld skattefrihet. Dock äro aktiebolag och ekonomiska föreningar, som driva bank- eller annan penningrörelse eller sådan rörelse jämte annan verksamhet, frikallade från skattskyldighet för utdelning å aktier och andelar, vilka innehavas som ett led i organisationen av bolagens eller föreningarnas verksamhet till den del denna avser annat än förvaltning av fastighet, värdepapper eller annan därmed likartad lös egendom. Vidare äga aktiebolag, som äro skadeförsäkringsanstalter, åtnjuta skattefrihet för utdelning å aktier och andelar, vilka innehavas som ett led i organisationen av bolagens försäkringsrörelse.

Aktiebolag eller ekonomisk förening, som driver byggnadsrörelse, tomtrörelse eller yrkesmässig handel med fastigheter, åtnjuter icke skattefrihet enligt första stycket a) för utdelning på aktie eller andel som utgör lagertillgång i rörelsen.

Aktiebolag eller ekonomisk förening, som uteslutande eller så gott som uteslutande förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom (förvaltningsföretag), åtnjuter icke skattefrihet enligt första stycket a). Förvaltningsföretag är dock frikallat från skattskyldighet för utdelning från svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening i den mån sammanlagda beloppet av den utdelning från sådana bolag och föreningar, som företaget uppburit under beskattningsåret, motsvaras av utdelning som företaget beslutat för samma beskattningsår eller, i fråga om investmentföretag, av beslutad utdelning ökad med en fjärdedel.

Om aktierna i sådant svenskt aktiebolag eller andelarna i sådan svensk ekonomisk förening, som icke är förvaltningsföretag, till huvudsaklig del ägas eller på därmed jämförligt sätt innehavas – direkt eller genom förmedling av juridisk person – av en fysisk person eller ett fåtal fysiska personer och om bolaget eller föreningen icke visar att dess vinstmedel i skäligen omfattning använts för utdelning till delägarna, gäller frikallelse från skattskyldighet enligt första stycket vid a) allenast såvitt avser utdelning å aktier eller andelar, vilka innehavas av bolaget eller föreningen såsom ett led i organisationen av annan verksamhet än förvaltning av fastighet, värdepapper eller annan därmed likartad lös egendom.

Om särskilda skäl föreligga, kan riksskatteverket medgiva dels att bolag eller ekonomisk förening, som icke är förvaltningsföretag enligt fjärde stycket

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

men vars verksamhet till icke oväsentlig del består i förvaltning av värdepapper eller därmed likartad lös egendom, skall i beskattningsavseende behandlas som sådant förvaltningsföretag, dels att förvaltningsföretag, som är moderföretag i en koncern och som ombesörjer vissa gemensamma uppgifter för koncernens räkning, icke skall i beskattningsavseende behandlas som förvaltningsföretag. Mot beslut, som riksskatteverket meddelat i sådant ärende, får talan icke föras.

Förvärvar svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening aktie i sådant bolag eller andel i sådan förening och är det icke uppenbart att det bolag eller den förening som gör förvärvet därigenom erhåller tillgång av verkligt och särskilt värde med hänsyn till förvärvarens rörelse eller kapitalförvaltning, åtnjutes icke skattefrihet enligt första stycket vid a) för utdelning å aktien eller andelen av sådana medel som vid förvärvet funnos hos det utdelande bolaget eller den utdelande föreningen och som icke motsvara tillskjutet belopp eller inbetald insats. Utdelning anses i första hand gälla andra medel än sådana som motsvara tillskjutet belopp eller inbetald insats.

Att personer, om vilka i 70 § förmäles, äro frikallade från skattskyldighet för vissa inkomster, framgår av bestämmelserna i samma paragraf.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 35 §

7. Inlöses andel i aktiefond eller uskiftas fondens behållna tillgångar till fondandelsägare i samband med att fonden upplöses, skall vid tillämpning av 3 mom. anses som om fondandelsägaren avyttrat sin andel mot vederlag motsvarande vad han uppbär vid inlösen eller uskiftning.

till 36 §

2.b.³ Avyttras aktie eller andel i aktiefond och har aktien eller andelen innehafts två år eller mera (äldre aktie eller andel), gälla bestämmelserna i andra och tredje styckena.

Som anskaffningskostnad för äldre aktie eller andel anses i regel den genomsnittliga anskaffningskostnaden för samtliga äldre aktier eller andelar av samma slag som den avyttrade, beräknat med hänsyn till faktiska anskaffningskostnader och inträffade förändringar beträffande innehavet.

³ Senaste lydelse 1976:343.

Nuvarande lydelse

Anskaffningskostnad för äldre aktie, som är noterad på börs eller föremål för liknande notering, och för äldre andel i aktiefond får bestämmas till belopp som motsvarar hälften av vad den skattskyldige erhåller för aktien eller andelen efter avdrag för kostnad för avyttringen. Kan den skattskyldige göra sannolikt att en beräkning enligt andra stycket leder till högre belopp, skall dock detta högre belopp anses som anskaffningskostnad. *Framstår det å andra sidan som uppenbart att en beräkning enligt andra stycket leder till lägre belopp, anses detta lägre belopp som anskaffningskostnad.*

Avyttras delbevis eller teckningsrätt till äldre aktie, som avses i tredje stycket, äga bestämmelserna i sistnämnda stycke motsvarande tillämpning. Därvid avse andra och tredje meningarna den del av anskaffningskostnaden för aktien, beräknad enligt andra stycket, som belöper på delbeviset eller teckningsrätten.

Vid avyttring för senare leverans av aktie som är avsedd att förvärfvas i anslutning till leveransen (terminsaffär), skall skattepliktig realisationsvinst anses ha uppkommit, trots att aktien förvärfvas efter avyttringen. Motsvarande gäller om avyttringen avsett lånad aktie, som skall återställas till långgivaren genom överlämnande av aktie av samma slag förvärfvad i anslutning till återställandet (blankningsaffär). Vinst eller förlust vid blankningsaffär skall beräknas som skillnaden mellan vad som erhålles vid avyttringen av den lånade aktien och anskaffningskostnaden för motsvarande aktie, som återställs till långgivaren. Har aktien icke återställts till långgivaren före utgången av det år, som följer närmast efter avyttringsåret, skall skillnaden mellan vad den skattskyldige erhållit för den avyttrade aktien och värdet av motsvarande aktie – beräknat efter den lägsta betalkurs eller, om sådan saknas, den lägsta köpkurs, som noterats från avyttringsdagen till utgången av sistnämnda år – anses som skattepliktig realisationsvinst. Avdragsgill realisationsförlust skall därvid ej anses ha uppkommit. Om vid återlämnandet av ifrågakvarande aktie denna anskaffats till ett pris, som är lägre än det som beräknats vid tidigare vinstberäkning, skall skillnaden upptagas som skattepliktig realisationsvinst det år då aktien återställts till långgivaren. Har i stället förlust uppkommit är denna att anse som avdragsgill realisationsförlust.

Föreslagen lydelse

Anskaffningskostnad för äldre aktie, som är noterad på börs eller föremål för liknande notering, och för äldre andel i aktiefond får bestämmas till belopp som motsvarar hälften av vad den skattskyldige erhåller för aktien eller andelen efter avdrag för kostnad för avyttringen. Kan den skattskyldige göra sannolikt att en beräkning enligt andra stycket leder till högre belopp, skall dock detta högre belopp anses som anskaffningskostnad.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har här i riket bosatt skattskyldig förvärvat utländsk aktie från annan sådan skattskyldig och samtidigt förvärvat en rättighet att omplacera aktien i annan utländsk aktie (switchrätt) gäller följande. Kostnad för förvärvet av denna rättighet eller ersättning i samband med avyttring av densamma skall vid beräkningen av skattepliktig realisationsvinst eller avdragsgill realisationsförlust i samband med avyttring av den utländska aktien icke inräknas i anskaffningskostnaden eller den erhållna likviden för aktien.

Vad i femte och sjätte styckena sägs om aktie gäller även annan egendom som avses i 35 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling. De nya bestämmelserna i 35 § 3 mom. och punkt 2 b av anvisningarna till 36 § tillämpas första gången vid 1978 års taxering. I övrigt tillämpas de nya bestämmelserna första gången vid 1979 års taxering.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Häri genom föreskrives att 7 § lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

Från skattskyldighet frikallas:

- a) medlem av konungahuset:
för av staten anvisat anslag;
- b) i utlandet bosatt fysisk person och utländskt bolag:
för inkomst, som avses i 54 § första stycket c) kommunalskattelagen;
- c) staten:
för all inkomst;
- d) juridisk person som avses i 53 § 1 mom. första stycket c) kommunalskattelagen:
för all inkomst;
- e) understödsförening som enligt sina stadgar icke får meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd på högst 1 000 kronor för medlem och annan juridisk person som avses i 53 § 1 mom. första stycket d) kommunalskattelagen än understödsförening:
för all inkomst;
- f) förening som är hänförlig under 53 § 1 mom. första stycket e) kommunalskattelagen:
för all inkomst utom sådan inkomst av rörelse för vilken föreningen icke är frikallad från skattskyldighet enligt punkt 4 av anvisningarna till 54 § nämnda lag;
- g) annan juridisk person som avses i 53 § 1 mom. första stycket e) kommunalskattelagen:
för sådan inkomst som ej härflutit av rörelse;
- h) här ovan ej upptagen ägare av sådan fastighet, som omförmäles i 5 § 1 mom. kommunalskattelagen:
för inkomst av fastigheten genom dess begagnande för de i samma mom. avsedda ändamål;
- i) svenska aktiebolag och svenska ekonomiska föreningar:
för utdelning från svenska aktiebolag och svenska ekonomiska föreningar i den omfattning som i 54 § kommunalskattelagen sägs;
- j) här i riket bosatt delägare i oskift dödsbo efter person, som vid sitt frånförelle icke var här i riket bosatt:

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:770.

² Senaste lydelse 1977:573.

Nuvarande lydelse

för av dödsboet åtnjutet, till honom utdelad inkomst, för vilken dödsboet skall utgöra statlig inkomstskatt;

k) understödsföreningar, vilka enligt sina stadgar äga meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd å högst 1 000 kronor för medlem och som bedriva jämväl annan verksamhet än livförsäkringsverksamhet:

för all inkomst, som belöper på annan än till livförsäkring hänförlig verksamhet;

l) här i riket bosatt fysisk person, som under vistelse utomlands åtnjutit avlöning eller annan därmed jämförlig förmån på grund av anställning där annat än hos svenska staten, svensk kommun eller ombord på svenskt fartyg eller svenskt, danskt eller norskt luftfartyg:

för inkomst, som avses i 54 § första stycket h) kommunalskattelagen;

m) allmänna pensionsfonden:

för sådan inkomst som ej härflutit av medel, som förvaltas av fjärde fondstyrelsen.

Föreslagen lydelse

för sådan inkomst som ej härflutit av medel, som förvaltas av fjärde fondstyrelsen;

n) svensk aktiefond:

för inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet på grund av avyttring av egendom som avses i 35 § 3 mom. kommunalskattelagen, om den avyttrade egendomen innehafts två år eller mera.

Riksskatteverket må, om särskilda skäl därtill äro, efter ansökan förklara, att förening eller stiftelse, som har till huvudsakligt ändamål att främja nordiskt samarbete, i fråga om skattskyldighet eller eljest vid tillämpning av denna lag skall anses jämställd med förening eller stiftelse, som ovan i första stycket vid f) respektive g) anges. Sådant beslut må, när omständigheterna det föranleda, av riksskatteverket återkallas. Över beslut, som riksskatteverket meddelat enligt detta stycke, må klagan icke föras.

Att personer, om vilka i 18 § förmäles, äro frikallade från skattskyldighet för vissa inkomster, framgår av bestämmelserna i samma paragraf.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1979 års taxering.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-11-03

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Mundebo

Proposition om ändrade skatteregler för aktiefonder, m. m.

1 Inledning

I framställning till budgetdepartementet har Svenska Bankföreningen, Svenska Sparbanksföreningen och Sveriges Föreningsbankers Förbund hemställt att beskattningsreglerna för aktiefonder ändras så att fonderna befrias från skattskyldighet för realisationsvinst som uppkommer vid avyttring av aktier och jämförliga värdepapper som har innehafts i minst två år (äldre aktier). Även Sveriges Aktiesparares Riksförbund har gjort framställning om sådan lagändring.

Sveriges Aktiesparares Riksförbund har i sin framställning även föreslagit vissa andra ändringar i reglerna för aktievinstbeskattning. Förbundet anser att vinstberäkningen bör förenklas genom ändring i bestämmelserna om beräkning av anskaffningskostnad för börsnoterade äldre aktier samt att det skattefria bottenbeloppet vid avyttring av äldre aktier bör höjas från 500 kr. till 2 000 kr. Vidare anser förbundet att inflationsskydd bör införas vid aktievinstbeskattningen.

2 Gällande ordning m. m.

2.1 Aktiefonderna

2.1.1 Aktiefondslagen

Civilrättsliga bestämmelser om aktiefonder tillkom genom lagstiftning år 1974 (prop. 1974:128, NU 1974:57, rskr 1974:388, SFS 1974:931).

Med aktiefond förstås enligt aktiefondslagen (1974:931) en fond, som huvudsakligen består av aktier eller andra värdepapper och som har uppkommit genom kapitaltillskott från allmänheten och ägs av dem som har tillskjutit kapitalet (1 §). Aktiefond är inte juridisk person (10 §). Aktiefondsverksamhet, dvs. förvaltning av aktiefond samt försäljning och inlösen av andelar i fonden, får utövas endast av svenskt aktiebolag som har fått tillstånd därtill, s. k. fondbolag (1 och 2 §§). Bankinspektionen meddelar tillstånd att utöva aktiefondsverksamhet (15 §) och utövar tillsyn över fondbolaget (5 §). För aktiefond skall finnas fondbestämmelser som innehåller uppgifter om särskilda i aktiefondslagen angivna förhållanden (12 §). Fondbestämmelserna upprättas av fondbolaget och fastställs av bankinspektionen (12 och 13 §§).

Tillgångarna i aktiefonden skall nedsättas i öppet förvar hos s. k. förvaringsbank. Fondbolaget får endast i vissa undantagsfall till fonden förvärva värdepapper med samma utfärdare i sådan omfattning att värdet av de värdepapper som utfärdats av denne kommer att överstiga 10 % av fondens värde (21 §). Vidare får i aktiefond inte ingå flera aktier i ett och samma aktiebolag än vad som motsvarar 5 % av röstvärdet i bolaget (22 §).

Andelarna i en aktiefond skall vara lika stora och medföra lika rätt till den egendom som ingår i fonden. Värdet av en fondandel är aktiefondens värde delat med antalet uteföpande andelar. Beräkningen av värdet på värdepapper som ingår i fonden skall ske med ledning av gällande marknadsvärde. Vid fastställande av fondandelsvärdet får bland fondens skulder inräknas framtida skatteskulder, om sådana skall beaktas enligt fondbestämmelserna (30 §). Begär fondandelsägare inlösen av fondandel, skall inlösen ske omedelbart eller – när medel för inlösen behöver anskaffas genom försäljning av värdepapper – efter en kortare tidsperiod (35 §).

Om bankinspektionen återkallar tillståndet för fondbolaget att utöva aktiefondsverksamhet eller om fondbolaget träder i likvidation eller försätts i konkurs, skall fondförvaltningen övertas av förvaringsbanken. Detsamma gäller om fondbolaget i annat fall beslutar att upphöra med verksamheten (39 §). Sedan förvaringsbanken övertagit förvaltningen skall banken antingen – efter bankinspektionens medgivande – överlåta förvaltningen till annat fondbolag eller upplösa fonden. Skall fonden upplösas, åligger det förvaringsbanken att sälja de värdepapper som ingår i fonden. Sedan försäljningen har slutförts och skulder avseende fonden har betalats, skall banken utskifta de behållna tillgångarna till fondandelsägarna (40 §).

2.1.2 Den skattemässiga regleringen

I anslutning till den civilrättsliga lagstiftningen om aktiefonder infördes år 1974 bestämmelser angående beskattningen av dessa fonder (prop. 1974:181, SkU 1974:64, rskr 1974:389, SFS 1974:994-999). Bestämmelserna innebär i korthet följande.

Aktiefond är särskilt skattesubjekt vid inkomsttaxeringen. Vid den statliga taxeringen gäller enligt 10 § 2 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt samma skattesats för aktiefond som för aktiebolag, dvs. 40 %. Aktiefonds utdelningsinkomster beskattas enligt punkt 7 av anvisningarna till 38 § kommunalskattelagen (1928:370), KL. som inkomst av kapital och vinst som uppkommer vid fondens avyttring av värdepapper beskattas enligt realisationsvinstreglerna. Utdelning till andelsägarna behandlas som räntekostnad för fonden och är följaktligen avdragsgill i inkomstslaget kapital. Avdraget skall anses belöpa på det räkenskapsår som utdelningen hänför sig till även om utdelningen utbetalas till andelsägarna först under nästföljande räkenskapsår (punkt 4 av anvisningarna till 39 § KL). Avdragsrätt för fastställd utdelning föreligger oavsett hur vinstmedlen har uppkommit hos fonden.

För andelsägaren utgör utdelning från aktiefond i allmänhet intäkt av kapital (38 § 1 mom. KL, jfr dock punkt 2 av anvisningarna till 28 § KL). Kupongskatt tas ut på utdelningen enligt samma regler som gäller för aktieutdelning. Avyttras andel genom försäljning eller inlösen, beskattas eventuell vinst för andelsägaren som inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet. Härvid gäller samma regler som för realisationsvinst på grund av avyttring av aktier (35 § 3 mom. KL).

Enligt uttalande i förarbetena (prop. 1974:181 s. 44) är belopp, som utskiftas i samband med upplösning av aktiefond, skattefritt för andelsägarna.

2.1.3 Tidigare ställningstaganden

Frågan om hur aktiefonds vinster vid avyttring av aktier skall behandlas skattemässigt diskuterades ingående vid lagstiftningens tillkomst. I det betänkande som låg till grund för lagstiftningen (SOU 1969:14) hade föreslagits att aktiefond skulle vara skattskyldig för realisationsvinst utan särskilda inskränkningar. Vid remissbehandlingen framförde vissa remissinstanser kritik mot den föreslagna bestämmelsen. Kritiken avsåg bl. a. den dubbelbeskattningseffekt som kan uppkomma på grund av att fonden är skattskyldig för realisationsvinst medan andelsägaren beskattas för vinst vid avyttring av andel i fonden. Vidare anfördes att skattskyldighet för realisationsvinster kunde medföra stora variationer i utdelningen till andelsägarna, betingade av att fonden för att undgå beskattning skulle tvingas dela ut realisationsvinster. Flera remissinstanser framhöll även att det skulle uppkomma svårigheter att vid inlösen beräkna den latent skatteskuld som på grund av skattskyldigheten för realisationsvinster skulle komma att åvila fonderna. I jämförelse med direkt sparande i aktier ansågs sparande indirekt genom aktiefond missgynnat, eftersom det skattefria bottenbeloppet på 500 kr. vid avyttring av äldre aktier praktiskt taget saknade värde för aktiefonderna men hade stor betydelse för en enskild aktieägare med mindre aktieinnehav.

I prop. 1974:181 avvisades den kritik som hade riktats mot utredningens

förslag. Som skäl för oinskränkt skattskyldighet för realisationsvinst anförde föredraganden bl. a. följande. Vinst som ett kapitalförvaltande skattesubjekt erhåller genom att avyttra aktier träffas normalt av realisationsvinstskatt oavsett huruvida förvaltningen bedrivs av en fysisk person eller en juridisk person, t. ex. ett investmentbolag. Aktiefonderna borde befrias från realisationsvinstbeskattning endast om och i den mån detta behövs för att hindra att andelsägande blir hårdare beskattat än direktinnehav av aktier. Viss merbeskattning kunde visserligen uppkomma på grund av att fonden hade mindre nytta än en enskild aktieägare av det skattefria bottenavdraget vid avyttring av äldre aktier, men man måste även beakta de stora fördelar som sparande genom aktiefond innebär, främst tillgången på expertis och de större möjligheterna att kvitta realisationsvinster mot realisationsförluster. Det fanns därför anledning att räkna med att aktiefonderna även utan särskilda undantagsregler endast i mindre utsträckning skulle träffas av realisationsvinstskatt. Föredraganden ansåg även att en lindring i realisationsvinstbeskattningen skulle kunna medföra att fonderna erhöll opåkallade skattelättnader genom att placera sin förmögenhet i lågavkastande aktier eller genom att systematiskt avyttra aktier just innan utdelning blev tillgänglig för lyftning. Fondens inkomster skulle härigenom bli i huvudsak skattefria. Om inkomsterna inte delades ut, skulle de bli föremål för beskattning först när andelsägaren tillgodogjorde sig värdestegringen genom att avyttra sin andel.

När reglerna för beskattning av realisationsvinster ändrades år 1976, aktualiserades åter frågan om aktiefondernas skattskyldighet för realisationsvinster. I prop. 1975/76:180 anförde föredraganden att de skäl som år 1974 hade anförts mot att lindra realisationsvinstbeskattningen för aktiefonder enligt hans mening alltjämt var bärande. Han var därför inte beredd att föreslå några särskilda realisationsvinstbestämmelser för aktiefonder. Vid riksdagsbehandlingen yrkades i några motioner att aktiefonderna skulle befrias från skattskyldighet för realisationsvinster. Riksdagens majoritet följde dock propositionen.

2.2 Aktievinstbeskattningen

2.2.1 Inledning

De grundläggande bestämmelserna om beskattning av vinst vid avyttring av aktier återfinns i 35 § 3 mom. KL. Bestämmelserna i nämnda lagrum är också tillämpliga på delbevis och teckningsrätter till aktier, andelar i aktiefonder, ekonomiska föreningar och handelsbolag samt vissa därmed jämförliga rättigheter. Reglerna fick sin nuvarande utformning genom lagstiftning våren 1976 (prop. 1975/76:180, SkU 1975/76:63, rskr 1975/76:389, SFS 1976:343). Vad som i det följande sägs om aktier gäller – när inte annat anges – även annan egendom som avses i 35 § 3 mom. KL.

De regler som gällde före 1976 års lagstiftning innebar i huvudsak följande.

Vid avyttring inom fem år efter förvärvet reducerades den skattepliktiga andelen av vinsten stegvis från 100 % vid avyttring efter mindre än två år till 25 % vid avyttring efter mer än fyra men mindre än fem år.

När aktier avyttrades efter minst fem års innehav, bestämdes den skattepliktiga vinsten schablonmässigt till 10 % av nettolikviden för de avyttrade aktierna. Beskattning skulle dock inte ske om det framstod som sannolikt att avyttringen hade skett utan vinst eller med en vinst som inte översteg 5 % av försäljningspriset. Från realisationsvinst som beräknades enligt schablonregeln fick avdrag göras med 500 kr.

Avdrag medgavs i princip för förlust som uppkom vid avyttring inom fem år efter förvärvet. Skedde avyttringen vid en sådan tidpunkt att endast viss del av uppkommen vinst skulle ha varit skattepliktig, medgavs avdrag endast för motsvarande del av förlusten. Förlust som uppkom efter minst fem års innehav var inte till någon del avdragsgill.

Hade skattskyldig flera aktier av samma slag som hade förvärvats vid olika tidpunkter eller för olika kostnad, kunde han vid avyttring av en del av aktieinnehavet själv avgöra vilka aktier som skulle anses avyttrade.

De nya bestämmelser som infördes år 1976 grundas på principen att beskattningen skall träffa den verkliga vinsten även när aktier avyttras efter längre tids innehav. Fortfarande är det den nominella vinsten som helt eller delvis beskattas. Hänsynstagande till penningvärdeförändringen genom t. ex. indexuppräknig av anskaffningskostnaden tillåts inte. Vid avyttring av aktier som innehafts mindre än två år (nya aktier) beskattas liksom tidigare hela vinsten. När avyttrade aktier har innehafts två år eller mer (äldre aktier), är 40 % av vinsten skattepliktig. Realisationsförlust på nya aktier är i princip avdragsgill i sin helhet. Vid förlust på äldre aktier medges avdrag för 40 % av förlusten.

Rätten att vid avyttring av en del av ett aktieinnehav välja vilka aktier som skall anses avyttrade har inte upphävts, men den får betydligt mindre räckvidd på grund av de nya bestämmelserna om beräkning av anskaffningskostnad.

Ett antal bestämmelser har införts för att reglera hur anskaffningskostnaden på äldre aktier skall beräknas. Liksom enligt äldre regler är ett visst bottenbelopp skattefritt vid avyttring av äldre aktier.

2.2.2 Beräkning av anskaffningskostnad

Vid beräkning av vinst eller förlust vid avyttring av aktier som har innehafts mindre än två år skall liksom tidigare den faktiska anskaffningskostnaden räknas av med sitt nominella belopp. Samma princip tillämpas även vid avyttring av äldre andelar i handelsbolag och ekonomiska föreningar. Det har däremot inte ansetts möjligt att utan vidare tillämpa

principen vid avyttring av äldre aktier och äldre andelar i aktiefonder. Betydande svårigheter kan nämligen uppkomma när det gäller att efter längre tids innehav fastställa anskaffningskostnaden för sådana värdepapper. För att möjliggöra beskattning av verklig vinst även vid avyttring av äldre aktier och andelar i aktiefonder har det ansetts nödvändigt att införa ett särskilt regelsystem som består av tre olika komponenter, nämligen en regel om s. k. genomsnittsberäkning, en alternativ schablonregel för aktier i börsnoterade bolag och andelar i aktiefonder samt en hjälpregel som är avsedd att underlätta övergången till det nya systemet.

Enligt regeln om *genomsnittsberäkning*, som finns i punkt 2 b andra stycket av anvisningarna till 36 § KL, skall som anskaffningskostnad för äldre aktie eller andel i aktiefond upptas den genomsnittliga anskaffningskostnaden för samtliga äldre aktier eller andelar av samma slag som den avyttrade, beräknat med hänsyn till faktiska anskaffningskostnader och förändringar som har inträffat beträffande innehavet. Har den skattskyldige inte tidigare avyttrat någon del av sitt innehav av sådana aktier eller andelar erhåller man den genomsnittliga anskaffningskostnaden genom att fördela den sammanlagda anskaffningskostnaden lika på de äldre aktier eller andelar som den skattskyldige innehar vid avyttringstillfället. Har han däremot tidigare avyttrat sådana äldre aktier eller andelar blir beräkningen mera komplicerad. Så är även fallet om teckningsrätter eller delbevis hänförliga till aktierna tidigare har avyttrats. Man får då gå tillbaka till det tillfälle då den skattskyldige först innehade någon av de äldre aktierna eller andelarna. Till den ursprungliga anskaffningskostnaden skall sedan läggas anskaffningskostnaden för tillskott av äldre aktier eller andelar av samma slag, medan avdrag skall göras för vad som har konsumerats av den totala anskaffningskostnaden vid tidigare delavyttringar. Tillskott till den skattskyldiges innehav av äldre aktier eller andelar av det aktuella slaget skall härvid beaktas oberoende av om tillskottet har skett genom att innehavstiden för yngre aktier eller andelar har passerat tvåårsgränsen eller genom nyteckning av aktier vid nyemission eller på grund av benefikt fång. Bestämmelsen om genomsnittsberäkning medför att skattskyldig, som avyttrar del av ett innehav av äldre aktier eller andelar, inte längre kan påverka det skattemässiga resultatet genom att avgöra vilka aktier eller andelar som skall anses avyttrade. Valrätten kvarstår dock så till vida att den som har både äldre och nya aktier eller andelar av samma slag får bestämma om en avyttring skall anses ha avsett äldre eller nya aktier eller andelar.

Regeln om genomsnittsberäkning är obligatorisk för aktier som inte är noterade på börs och inte heller är föremål för liknande notering, t. ex. notering på Svenska fondhandlareföreningens lista. Såvitt gäller aktier som är noterade samt i fråga om andelar i aktiefonder har man däremot befarat att det i vissa fall kan bli alltför svårt att få fram tillräckligt underlag för genomsnittsberäkning. För dessa värdepapper har därför som ett alternativ till genomsnittsberäkningen införts en särskild *schablonregel* i punkt 2 b tredje

stycket av anvisningarna till 36 § KL. Enligt schablonregeln får den skattskyldige beräkna anskaffningskostnaden till hälften av den nettolikvid som han erhåller för aktien eller andelen, dvs. hälften av försäljningspriset minskat med kostnaderna för avyttringen. Om skattskyldig väljer att beräkna anskaffningskostnaden enligt schablonregeln, skall detta i allmänhet godtas av taxeringsmyndigheten. Framstår det som uppenbart att genomsnittsberäkningen leder till lägre belopp än schablonregeln skall dock detta lägre belopp anses som anskaffningskostnad. I prop. 1975/76:180 framhöll föredraganden att taxeringsmyndigheten skulle avvika från schablonregeln i skärpande riktning endast när det klart framgår att en genomsnittsberäkning leder till lägre anskaffningskostnad än schablonregeln. Som exempel anfördes att det kan förekomma fall där det, med hänsyn till vad den skattskyldige har uppgivit om tidpunkten för aktieförvärvet och de börsnoteringar som har förekommit vid tiden för förvärvet, är uppenbart att schablonregeln ger en för hög anskaffningskostnad.

För att underlätta övergången till de nya bestämmelserna intogs i övergångsbestämmelserna till 1976 års lagstiftning särskilda *hjälpregler* för beräkning av anskaffningskostnaden för sådana aktier och andelar som hade innehafts under minst fem år när de nya reglerna trädde i kraft den 1 april 1976. För noterade aktier och för andelar i aktiefond innebär hjälpregeln att anskaffningskostnaden får bestämmas till 2/3 av det värde till vilket aktien eller andelen skulle tas upp vid 1976 års taxering till statlig förmögenhetsskatt eller med andra ord 2/3 av aktiens eller andelens värde den 31 december 1975. För andra aktier och för andelar i ekonomiska föreningar gäller att anskaffningskostnaden får bestämmas till 3/4 av nämnda värde.

2.2.3 Det skattefria bottenbeloppet

Från det sammanlagda beloppet av skattepliktig vinst vid avyttring av äldre aktier och andelar, minskat med förlust vid avyttring av sådana aktier och andelar under beskattningsåret, får avdrag göras med 500 kr. För makar gäller ett gemensamt avdragsbelopp på 500 kr.

3 Framställningarna

3.1 Aktiefonderna

Svenska Bankföreningen, Svenska Sparbanksföreningen och Sveriges Föreningsbankers Riksförbund (föreningarna) har yrkat att bestämmelserna om aktiefonders beskattning ändras så att aktiefonderna befrias från skattskyldighet för vinst som uppkommer vid avyttring av aktier och jämförliga värdepapper som har innehafts i minst två år.

Föreningarna har som skäl för den föreslagna lagändringen anfört bl. a. följande.

Aktiefondssparandet i Sverige är numera av stor omfattning. Den samlade

förmögenheten hos de 12 svenska aktiefonderna uppgick vid halvårsskiftet 1976 till närmare 800 milj. kr. Antalet aktiefondssparare beräknas uppgå till 125 000 med ett genomsnittligt placeringsbelopp på 6 000 kr. Det är angeläget att aktiefonden som sparform inte diskrimineras jämfört med direkt ägande av aktier, särskilt som aktiefonden är en sparform som ger tillfredsställande riskspridning och därför främst riktar sig till småsparare. Som bestämmelserna nu är utformade uppkommer en dubbelbeskattnings effekt genom att aktiefonden beskattas om innehavda värdepapper säljs med vinst och delägaren i aktiefonden dessutom blir beskattad om han avyttrar sin andel i fonden till ett pris överstigande anskaffningskostnaden. Redan med tidigare gällande realisationsvinstregler överskattades aktiefondernas möjligheter att eliminera realisationsvinstbeskattnings genom att kvitta vinster mot förluster. Sedan bestämmelserna om genomsnittsberekening av anskaffningskostnad för äldre aktier har införts finns det inte längre någon möjlighet att för kvittning plocka ut en viss aktiepost inom ett aktieslag. Aktiefonderna måste – främst på grund av kapitaltillskott från nya andelsägare – fortlöpande förvärva aktier av ett visst aktieslag. Eftersom aktiebörsens kursutveckling trendmässigt är stigande, kommer äldre aktiers genomsnittliga anskaffningskostnad till övervägande delen att vara lägre än den aktuella försäljningskursen. Man kan därför utgå ifrån att en aktiefonds avyttring av äldre aktier till helt övervägande del kommer att föranleda realisationsvinstbeskattnings.

Föreningarna har även hänvisat till skrivelser som i november 1975 ingavs till dåvarande finansdepartementet. I dessa skrivelser anfördes bl. a. följande. Fondernas köp och försäljningar bör styras av andra faktorer än beskattningen. Det är klart oriktigt att bygga elimineringen av realisationsvinstskatten på möjlighet för aktiefond att dela ut realisationsvinster. Sådana vinster är irreguljära intäkter som fonderna regelmässigt inte delar ut. Fondernas strävan är att ge ägarna en jämn och stigande utdelningsinkomst. En på grund av realisationsvinster kraftigt höjd utdelning skapar förväntningar hos andelsägarna om en minst lika hög utdelning under kommande år. Detta kan leda till en press på fondledningen, innebärande att kortsiktiga överväganden ges företräde framför på lång sikt bättre dispositioner. Att en ändring i beskattningen skulle innebära risk för opåkallade skattelättnader på sätt anfördes i prop. 1974:181 är enligt skrivelserna orealistiskt. Vidare påpekades att realisationsvinstbeskattnings vid avyttring av långtidsinnehav av aktier kan ha en för aktiefond speciellt ogynnsam effekt, nämligen om en fond i ett visst läge tvingas att i stor utsträckning infösa andelar och för att göra detta möjligt säljer aktier. I ett sådant fall aktualiseras en betydande realisationsvinstbeskattnings, vilket i sin tur är ägnat att kraftigt pressa värdet på andelarna utöver vad läget på aktiemarknaden kan motivera. Ett annat problem utgör den latent skatteskuld för icke realiserade kursvinster som åvilar aktiefonderna.

Sveriges Aktiesparares Riksförbund har hemställt att dubbelbeskattnings

av aktiefonder slopas. Förbundet anser det inte vara rimligt att småsparare, som valt indirekt ägande genom aktiefond som sparform, blir hårdare beskattade än de som äger aktier direkt.

3.2 Aktievinstbeskattningen

Sveriges Aktiesparares Riksförbund har i sin framställning även tagit upp frågan om andra ändringar i reglerna för aktievinstbeskattning. Förbundet anser att de nuvarande bestämmelserna är alltför komplicerade både för skattskyldiga och taxeringsmyndigheter samt att bestämmelserna därigenom innebär en allvarlig hämsko på aktiesparandet. Förbundet föreslår att skattskyldig skall få en ovillkorlig rätt att tillämpa den s. k. schablonregeln för beräkning av anskaffningskostnad på äldre aktier. Vidare föreslås att det skattefria bottenbeloppet vid avyttring av äldre aktier höjs från nuvarande 500 kr. till 2 000 kr. En sådan höjning skulle enligt förbundet gynna de små aktiespararna och medföra att mindre aktieposter, delbevis och teckningsrätter kunde säljas utan onödigt administrativt krångel. Slutligen föreslår förbundet att anskaffningskostnaden för äldre aktier och andelar under vissa förutsättningar skall få uppräknas med hänsyn till förändringar i konsumentprisindex.

4 Föredraganden

4.1 Aktiefonderna

Aktiefonderna fick sin civilrättsliga reglering genom aktiefondslagen (1974:931). Fonderna består i huvudsak av aktier och andra värdepapper. De uppkommer genom kapitaltillskott från allmänheten och ägs av dem som har tillskjutit kapitalet. Fonderna, som alltså är en form av kollektiv investering i värdepapper, utgör inte juridiska personer. Särskilda s. k. fondbolag förvaltar aktiefonderna och ombesörjer försäljning och inlösen av andelarna i fonderna. Verksamheten står under tillsyn av bankinspektionen. En fondandelsägare kan realisera sin andel genom försäljning eller genom att begära inlösen av andelen. Vid upplösning av en aktiefond skall värdepapperen i fonden först säljas och de behållna kontanta tillgångarna därefter utskiftas till andelsägarna.

I anslutning till att aktiefondslagen infördes reglerades också beskattningen av fonderna och deras andelsägare. Utgångspunkten för den skatterättsliga lagstiftningen var att sparande genom aktiefond skulle ge ungefär samma skattemässiga konsekvenser som enskilt sparande. Av främst praktiska skäl gjordes fonderna till särskilda skattesubjekt. Den åsyftade likformigheten i förhållande till beskattningen av enskilt sparande sökte lagstiftaren uppnå genom ett system som innebär å ena sidan att fonderna är skattskyldiga för utdelningsinkomster och realisationsvinster som härrör från

värdepapper i fonden och å andra sidan att fonderna får avdrag och andelsägarna beskattas för den utdelning som fonderna lämnar till andelsägarna. Vinst som uppkommer för en andelsägare när han säljer sin andel eller får den inlöst beskattas hos honom enligt de regler som gäller för beskattning av realisationsvinst vid avyttring av aktier. Andelsägaren beskattas däremot inte för belopp som utskiftas till honom i samband med fondens upplösning.

Huvudprinciperna för beskattning av aktiefonder har allmänt godtagits. På en viktig punkt har dock rått delade meningar, nämligen såvitt gäller beskattningen av fondernas realisationsvinster. Enligt den uppfattning som låg till grund för utformningen av nuvarande regler fanns det inte tillräckliga skäl att göra någon inskränkning i fondernas skattskyldighet för realisationsvinster. Av företrädare för banker och aktiesparare har däremot hävdats att den oinskränkta skattskyldigheten för realisationsvinster leder till dubbelbeskattning och får andra inte önskvärda effekter. Svenska Bankföreningen, Svenska Sparbanksföreningen och Sveriges Föreningsbankers Förbund har i en gemensam framställning till budgetdepartementet hemställt att aktiefonderna skall befrias från skattskyldighet för vinst vid avyttring av aktier och jämförliga värdepapper som har innehafts två år eller mera (äldre aktier). Sveriges Aktiesparares Riksförbund (SAR) har yrkat att dubbelbeskattningen av aktiefonder skall slopas.

För egen del får jag anföra följande. Det råder allmän enighet om att aktiefonderna är ett värdefullt instrument för att samla upp sparkapital från småsparare och ge dem möjligheter till riskspridning. Det är angeläget att skattelagstiftningen inte motverkar utan tvärtom främjar denna sparform. Skattereglerna bör vara utformade så att skattebelastningen vid sparande genom aktiefond inte blir större än vid direkt aktieäggande.

Nuvarande skatteregler får anses fungera väl i fråga om fondernas löpande utdelningsinkomster. Sådana inkomster bör inte få fonderas utan föregående beskattning. Vanligen slussas inkomsterna vidare till andelsägarna och kommer då – på samma sätt som vid direktinnehav – att bli beskattade endast hos dem. Skulle inkomsterna i stället fonderas, bör de, såsom också är fallet enligt nuvarande regler, beskattas hos fonden.

Beträffande realisationsvinster är läget annorlunda. I förarbetena till nu gällande lagstiftning anfördes att en aktiefond på grund av sin stora aktieportfölj hade möjligheter att på ett helt annat sätt än vanliga småsparare kvitta realisationsvinster mot realisationsförluster. Det antogs därför att aktiefonderna även utan särskilda undantagsregler endast i mindre utsträckning skulle komma att träffas av realisationsvinstbeskattning. Såsom har påpekats från bankernas och aktiespararnas sida har 1976 års regler om aktievinstbeskattning medfört att kvittningsmöjligheterna minskat väsentligt. Det kan därför antas att fondernas avyttring av värdepapper – åtminstone i tider med normal kursutveckling – leder till att de i inte obetydlig omfattning måste redovisa skattepliktiga realisationsvinster.

Fonderna kan i och för sig undvika realisationsvinstbeskattning genom att dela ut vinsterna. Det får dock antas att det ofta stämmer bättre överens med fondernas ändamål att reinvestera realisationsvinsterna. Det är också från samhällsekonomisk synpunkt önskvärt att sparandet inte minskar genom att vinsterna delas ut till andelsägarna. En utdelning av dessa vinster kan dessutom leda till variationer i utdelningen som är olämpliga från flera synpunkter.

I den mån aktiefonderna beskattas för realisationsvinster kommer viss dubbelbeskattning att inträffa, eftersom andelsägarna dessutom beskattas för vinst som uppkommer vid en försäljning eller inlösen av andelarna. Beskattningen av fonderna kan få särskilt ogynnsamma effekter i vissa fall, t. ex. i ett marknadsläge där en fond måste realisera värdepapper i större omfattning för att kunna lösa in andelar. I detta sammanhang måste också beaktas att det skattefria bottenbeloppet vid avyttring av äldre aktier praktiskt taget saknar betydelse för aktiefonderna, medan det kan ha relativt stort värde för enskilda aktieägare.

Av vad jag nu har anfört framgår att fondernas försäljningar av värdepapper i många fall kan leda till realisationsvinstbeskattning, vilket medför viss dubbelbeskattning och leder till att skattebelastningen blir större än vid direkt aktieinnehav. Till dessa olägenheter kommer också att en oinskränkt skattskyldighet för realisationsvinster kan medföra att en betydande latent skatteskuld åvilar fonderna. Denna skatteskuld försvårar den värdering av andelarna som måste göras t. ex. i samband med inlösen. Flera skäl talar därför enligt min mening för att man bör lindra aktiefondernas realisationsvinstbeskattning.

En fullständig befrielse från realisationsvinstbeskattning skulle innebära att fonderna kom i ett klart gynnsammare beskattningsläge än enskilda aktieägare. Det har också ansetts att total skattefrihet för realisationsvinster skulle kunna leda till att fonderna placerade sin förmögenhet i lågavkastande aktier eller systematiskt avyttrade aktier just innan utdelningen blev tillgänglig för lyftning och att de på det sättet skulle kunna skaffa sig opåkallade skattelättnader. Även om det med hänsyn till bl. a. fondernas ändamål och det utdelningskrav som andelsägarna vanligen har knappast är sannolikt att fonderna i allmänhet skulle förvaltas på det nu angivna sättet, kan man dock inte bortse från risken att en total skattefrihet för realisationsvinster i särskilda fall kunde leda till inte avsedda skattelättnader.

I den framställning som har gjorts av Svenska Bankföreningen m. fl. föreslås att aktiefonderna befrias från skattskyldighet för vinster som uppkommer vid avyttring av äldre aktier. Det har ansetts att en på detta sätt begränsad skattefrihet i tillräcklig grad tillgodoser behovet av lindring i skattskyldigheten för realisationsvinster, eftersom försäljning av korttidsinnehav i princip inte är ett normalt led i aktiefondernas verksamhet. Enligt min mening innebär förslaget en skälig avvägning mellan de intressen som bör beaktas i detta sammanhang. Även en begränsad skattefrihet medför

visserligen att fonderna får en fördel framför enskilda aktieägare genom att de kan omplacera äldre aktier utan skattekonsekvenser. Mot detta bör emellertid vägas den fördel som det skattefria bottenbeloppet – särskilt efter den höjning av beloppet som jag i det följande kommer att föreslå – innebär för de enskilda aktieägarna. Vidare kan anmärkas att, om skattskyldigheten för vinst vid avyttring av korttidsinnehav kvarstår, den teoretiska risken för opåkallade skattelättnader i praktiken elimineras.

I enlighet med det anförda föreslår jag att aktiefonderna befrias från skattskyldighet för realisationsvinster på grund av avyttring av äldre aktier. Bestämmelser om detta bör tas in i 54 § kommunalskattelagen (1928:370), KL, och 7 § lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. En självklar följd av att nämnda realisationsvinster undantas från beskattning är att aktiefonderna i fortsättningen inte skall ha rätt till avdrag för någon del av förlust som uppkommer vid avyttring av äldre aktier. Denna princip tillämpas i samtliga de fall då ett skattesubjekt är befriat från skattskyldighet för visst slags inkomst. Någon uttrycklig bestämmelse rörande förbudet mot avdrag anser jag därför inte erforderlig.

I övrigt behövs ingen ändring i de beskattningsregler som gäller under aktiefondens bestånd. Fortfarande bör gälla att löpande kapitalinkomster och vinster vid avyttring av korttidsinnehav beskattas hos fonden i den mån motsvarande belopp inte delas ut till fondandelsägarna. Fonderna bör liksom hittills få avdrag för verkställd utdelning oberoende av vilka inkomster de utdelade medlen härrör ifrån. Om en fond i något fall skulle välja att dela ut skattefria vinster på äldre aktier och på grund därav få underskott vid taxeringen, kommer det utdelade beloppet att i sin helhet beskattas hos mottagarna medan fonden å andra sidan kan räkna av underskottet mot skattepliktiga inkomster under följande år.

Däremot bör en ändring göras i de regler som blir tillämpliga vid utskiftning som sker i samband med fondens upplösning. Vid upplösningen skall värdepapperen i fonden först realiseras, varefter kontantöverskottet skiftas ut till andelsägarna. Enligt nuvarande regler blir vinster som uppkommer vid realisationen helt eller delvis beskattade hos fonden, medan utskiftat belopp är skattefritt för mottagaren. Om fonderna i fortsättningen befrias från skattskyldighet för vinster på äldre aktier, skulle skattefriheten för utskiftat belopp kunna medföra att vissa utskiftade medel blir helt obeskattade. Ett sådant resultat är inte godtagbart. Frågan kan lösas på två sätt. En möjlighet är att föreskriva att utskiftat belopp, minskat med vad andelsägaren har erlagt för sin andel, skall beskattas som inkomst av kapital. Denna lösning, som innebär att andelsägarens överskott beskattas i sin helhet oberoende av hur lång tid han har innehaft andelen, leder enligt min mening till för omfattande beskattning. Den andra möjligheten är att behandla utskiftningen som om andelsägaren hade avyttrat sin andel mot ett vederlag som motsvarar det utskiftade beloppet. Detta belopp minskat med andelsägarens anskaffningskostnad beskattas då som realisationsvinst. Lösningen innebär att endast

40 % av överskottet blir skattepliktigt om andelsägaren har innehaft andelen två år eller mer. Den innebär också att utskiftningen får samma skattemässiga konsekvenser som en inlösen av andelen, vilket från andelsägarens synpunkt måste vara ett riktigt resultat.

Jag föreslår därför att i anvisningarna till 35 § KL tas in en föreskrift av innebörd att andelsägare som deltar i utskiftning skall anses ha avyttrat sin andel mot ett vederlag som motsvarar utskiftat belopp. Som jag redan har nämnt tillämpas denna princip redan i dag vid inlösen av andel. För fullständighetens skull bör den nya bestämmelsen omfatta även inlösen. I den delen innebär mitt förslag alltså inte någon ändring utan bara en kodifiering av gällande rätt.

De nya reglerna om skattefrihet för aktiefonderna och beskattning vid utskiftning bör tillämpas första gången vid 1979 års taxering.

4.2 Aktievinstbeskattningen

År 1976 infördes nya regler för aktievinstbeskattning. Tidigare gällde bl. a. att vinst vid avyttring efter minst fem års innehav bestämdes enligt schablon till 10 % av nettolikviden. Endast om det framstod som sannolikt att avyttring hade skett utan vinst eller med vinst som inte översteg 5 % av försäljningspriset underläts beskattning. Från vinst som bestämdes enligt schablonen fick ett särskilt avdrag göras med 500 kr. Förlust vid avyttring av aktier som hade innehafts fem år eller mer var inte till någon del avdragsgill.

Utgångspunkten för de nya aktievinstreglerna har varit att det verkliga resultatet av en avyttring skall ligga till grund för beskattningen även om avyttringen sker efter längre tids innehav. Vinst vid avyttring inom två år från förvärvet beskattas i sin helhet, medan å andra sidan förlust som uppkommer inom samma tid i princip är avdragsgill till hela beloppet. Avyttras aktier o. d. som har innehafts två år eller mer (äldre aktier) är 40 % av uppkommen vinst skattepliktig medan avdrag medges för samma andel av eventuell förlust. Från behållen vinst på äldre aktier får avdrag fortfarande göras med 500 kr. Det är den nominella vinsten eller förlusten som beaktas. Det är inte tillåtet att ta hänsyn till förändringar i penningvärdet genom t. ex. indexuppräkningskostnaden.

I ett system som grundas på beskattning av verklig vinst vållar beräkningen av anskaffningskostnaden särskilda problem. I förarbetena till 1976 års lagstiftning konstaterades att det i många fall kunde väntas uppkomma svårigheter att utreda anskaffningskostnaden för aktier och andelar som har innehafts under längre tid. För att lösa dessa problem ansågs det nödvändigt att införa en serie nya regler för bestämmande av anskaffningskostnad för äldre innehav. Huvudregeln är att anskaffningskostnaden för äldre aktier och andelar i aktiefonder skall bestämmas genom s. k. genomsnittsberäkning. En redogörelse för innebörden av denna beräkningsmetod har lämnats i avsnitt

2.2.2. För äldre aktier som är noterade på börs eller är föremål för liknande notering och för äldre andelar i aktiefonder infördes en särskild schablonregel, som innebär att skattskyldig i princip har rätt att bestämma anskaffningskostnaden till belopp motsvarande hälften av det nettovederlag som han erhåller vid avyttringen. Om det framstår som uppenbart att en beräkning enligt huvudregeln leder till lägre belopp, skall dock detta lägre belopp anses som anskaffningskostnad. Slutligen infördes en hjälpregel som innebär att skattskyldig, som vid övergången till det nya systemet har innehaft aktier eller andelar i minst fem år, får rätt att i stället för den faktiska anskaffningskostnaden ta upp viss andel av aktiens eller andelens förmögensvärde vid utgången av år 1975.

De nya reglerna för beräkning av anskaffningskostnad har kritiserats i olika sammanhang. Kritikerna har bl. a. framhållit att reglerna är komplicerade och att de i hög grad försvårar deklarations- och taxeringsarbetet. SAR har hos budgetdepartementet hemställt att reglerna i förenklingssyfte skall ändras i ett par avseenden. Samtidigt har förbundet föreslagit att en möjlighet skall öppnas för de skattskyldiga att i vissa fall räkna om anskaffningskostnaden för aktier med hänsyn till ändringar i konsumentprisindex.

Jag delar uppfattningen att de nya reglerna för beräkning av anskaffningskostnad för äldre aktier är mycket svårtillämpade. Detta kan medföra praktiska problem och ett betungande merarbete för både skattskyldiga och taxeringsmyndigheter. En annan stor nackdel är att systemet kan leda till rättsförluster därför att den enskilde aktieägaren inte kan överblicka konsekvenserna av de olika beräkningsmetoder som står till buds. Enligt min mening är det därför angeläget att reglerna snart omarbetas. Samtidigt är det uppenbarligen en svår uppgift att utforma ett system som är praktiskt hanterbart och samtidigt i huvudsak tillgodoser önskemålet att beskattningen skall grundas på det verkliga resultatet även vid avyttring som sker efter flera års innehav. Det är knappast möjligt att göra någon mer genomgripande ändring utan föregående utredningsarbete och remissbehandling. Jag avser därför att inom kort ta upp frågan om en teknisk översyn av aktievinstbeskattningen.

Det bör dock vara möjligt att redan nu göra vissa smärre ändringar utan att resultatet av kommande utredningsarbete föregrips. SAR har föreslagit att schablonregeln för beräkning av anskaffningskostnad för äldre noterade aktier och äldre andelar i aktiefond ändras så att de skattskyldiga får en ovillkorlig rätt att tillämpa regeln. Som jag redan har nämnt kan taxeringsmyndigheterna f. n. i särskilda fall vägra tillämpning av schablonregeln. Som exempel på situationer där regeln inte bör få användas nämns i förarbetena det fallet att det med hänsyn till vad den skattskyldige har uppgivit om tiden för förvärvet och de börsnoteringar på aktien som då förekom är uppenbart att schablonbeloppet är för högt. Rent principiellt får det anses riktigt att schablonregeln frångås i sådana fall. Det nya systemet ger skattskyldig, som kan utreda den genomsnittliga anskaffningskostnaden för äldre aktier och

andelar, en ovillkorlig rätt att lägga denna anskaffningskostnad till grund för beräkning av vinst eller förlust. En ovillkorlig rätt att i stället – när det är mer förmånligt – utgå från schablonregeln kan i särskilda fall leda till resultat som är mindre tillfredsställande från rent fiskal synpunkt. Mot detta måste dock vägas andra synpunkter. Det är otvivelaktigt så att schablonregeln i nuvarande utformning skapar rättsosäkerhet. Det kan vara svårt för en skattskyldig, som önskar tillämpa regeln, att förutse om detta kommer att godtas av taxeringsmyndigheten eller inte. Om taxeringsmyndighet eller taxeringsintendent ifrågasätter den skattskyldiges rätt att beräkna anskaffningskostnad enligt schablonregeln, är det också i viss mån oklart i vilken mån den skattskyldige är skyldig att bidra med utredning. Görs rätten att tillämpa schablonregeln ovillkorlig på sätt SAR har föreslagit undanröjs dessa osäkerhetsmoment. Samtidigt besparas skattskyldiga och taxeringsmyndigheter ett i vissa fall komplicerat utredningsarbete. Med hänsyn till det anförda tillstyrker jag SAR:s förslag i denna del.

Det skattefria bottenbeloppet på 500 kr. vid avyttring av äldre aktier har införts för att förenkla deklarations- och taxeringsarbetet i alla de fall då en skattskyldig under beskattningsåret bara har sålt teckningsrätter, delbevis eller smärre aktieposter. Så länge de äldre aktievinstreglerna gällde medförde bottenbeloppet att skattskyldig under ett och samma år kunde sälja äldre aktier o. d. för sammanlagt 5 000 kr. utan att träffas av realisationsvinstbeskattning. I det nya systemet har bottenbeloppet en mer begränsad effekt. Under förutsättning att schablonregeln får tillämpas kan skattskyldig numera sälja äldre aktier o. d. för högst 2 500 kr. utan att beskattning blir aktuell. SAR har yrkat att bottenbeloppet höjs till 2 000 kr. Även enligt min mening bör beloppet höjas. Jag anser dock att en höjning till 1 000 kr. f. n. är tillräcklig. I förening med den föreslagna ändringen av schablonregeln innebär en sådan höjning att skattskyldig alltid kan sälja äldre aktier samt teckningsrätter och delbevis hänförliga till sådana aktier för sammanlagt 5 000 kr. utan att träffas av beskattning. Därmed har det läge som rådde före 1976 års lagstiftning i princip återställts.

SAR har också begärt att anskaffningskostnaden för aktier i vissa fall skall få omräknas med hänsyn till förändringar i index. Frågan om ett inflations-skydd vid aktievinstbeskattningen är dock en del av det större problemet om inflationens effekter vid beskattningen och bör inte prövas i detta sammanhang.

De nya reglerna om schablonberäkning av anskaffningskostnad och skattefritt bottenbelopp bör enligt min mening tillämpas redan vid 1978 års taxering.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom budgetdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
2. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

